

State-service legal relations: theoretical and legal characteristics

Державно-службові правовідносини: теоретико-правова характеристика

Nataliia Panova

Key words:

state-service legal relations, norms-principles, norms-definitions, norms-rules, authoritative relations, status official relations.

Ключові слова:

державно-службові правовідносини, норми-принципи, норми-дефініції, норми-правила, владовідносини, статусні службові відносини.

Із розвитком державної служби як правового інституту відбувається подальше становлення законодавства про державну службу та розвиток теорії державної служби. Слід зазначити, що окремі вчені висловлюють думку з приводу виникнення і розвитку не тільки службового законодавства (законодавства про державну службу), але й службового права як комплексної галузі права¹. Безперечно, таке твердження, хоча і є дещо передчасним, оскільки потребує як науково-теоретичних, так і методологічних напрацювань, особливо щодо предмета і методу цієї галузі права (тобто державно-службового права), однак є досить цікавим і, як уявляється, перспективним у майбутньому. З огляду на це, на особливу увагу заслуговують суспільні відносини, які виникають у сфері державної служби, тобто державно-службові правовідносини. Їхні поняття, правова природа, особливості і сторони, з одного боку, обумовлюються інститутом державної служби, з іншого – обумовлюють особливості та специфіку самого інституту державної служби та інших його субінститутів.

Питання службових відносин досліджувалися представниками різних галузей права і, насамперед, представниками адміністративного² і трудового права³, що наочно підтверджує історичне протистояння двох позицій щодо належності державної служби до: а) інституту адміністративного права; б) інституту трудового права.

Безперечно, кожна із цих позицій має свої аргументи «за» і «проти», а їхній аналіз дозволяє дослідити особливості державної служби з різних аспектів її організації і функціонування. З погляду сприйняття державної служби як специфічного виду трудової діяльності людини, її, дійсно, може бути віднесено до інституту трудового права, оскільки саме ця галузь права має своїм призначенням регламентацію суспільних відносин, які пов'язані з трудовою діяльністю людини. Водночас, цілий ряд аргументів свідчить про те, що специфіка державної служби та її субінститутів передбачає віднесення її до системи адміністративного права або як правового інституту, або як підгалузі права. Аргументами на користь цього погляду є:

¹ Габричидзе Б.Н., Чернявский А.Г. Службное право : [учебник]. – М. : Издат.-торг. корпорация «Дашков и К°», 2003. – 620 с. Стариков Ю.Н. Службное право : [учебник]. – М. : Изд-во БЕК, 1996. – 698 с. Службное право (Государственная гражданская служба) : [учеб. пособ.] / общ. ред. И.Н. Барциц. – М. : ИКЦ «МарТ», 2007. – 480 с.

² Габричидзе Б.Н., Чернявский А.Г. Там само; Стариков Ю.Н. Там само; Службное право (Государственная гражданская служба) : [учеб. пособ.] / общ. ред. И.Н. Барциц. – М. : ИКЦ «МарТ», 2007. – 480 с.; Бахрах Д.Н. Государственная служба в Российской Федерации. – Екатеринбург, 1995; Манохин В.М. Служба и служащий в Российской Федерации: правовое регулирование. – М. : Юристъ, 1997. – 296 с.; Ноздрачев А.Ф. Государственная служба : [учебник]. – М. : Статут, 1999. – 592 с.; Овсянко Д.М. Государственная служба Российской Федерации : [учебник]. – М. : Юрист, 1996; Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Публічна служба в Україні : [підручник]. – О. : Фенікс, 2009. – 688 с.; Малиновський В.Я. Державна служба: теорія і практика : [навч. посіб.]. – К. : Атіка, 2003. – 160 с.; Битяк Ю.П. Державна служба в Україні : організаційно-правові засади : [монографія] / Ю.П. Битяк. – Х. : Право, 2005. – 304 с.

³ Іншин М.І. Правове регулювання службово-трудова відносин в Україні : [монографія] / М.І. Іншин. – Х. : Вид-во НУВС, 2004. – 337 с.

- державна служба – це публічна сфера, в якій активно використовуються такі правові механізми і методи, як приписи, вказівки, контроль, нагляд, управління, владне волевиявлення, підлеглість, вірність обов'язку, одностороннє волевиявлення, застосування методів примусу тощо. Натомість, такі способи і методи, як погодження, координація, домовленість, рівноправність сторін та інші, які є характерними для приватних галузей права і, насамперед, для трудового права, у сфері державної служби або не використовуються зовсім, або ж їх обсяг є надзвичайно мізерним, що не впливає на сутність державної служби у цілому. Отже, основною сферою функціонування державної служби є сфера державного управління, яка регламентується такими публічними галузями права, як конституційне, адміністративне, фінансове тощо, відповідно, і сама державна служба має регламентуватися цими галузями права;
- суб'єктом призначення на державну службу є державний орган або керівник державної служби, який вирішує питання щодо: прийняття на державну службу, проходження державної служби (служба кар'єра), припинення державної служби. Іншими словами, між суб'єктом призначення і державним службовцем виникають особливі відносини – відносини, які мають державно-публічний характер, пов'язані зі здійсненням державних повноважень тощо;
- і суб'єкт призначення, і державний службовець під час виконання своїх публічно-владних повноважень виступають від імені держави, і їхня діяльність гарантується державою. Публічний характер службових відносин має прояв у характеристиці сторін цих відносин, тобто обидві сторони мають публічний статус, який: визначається саме державою шляхом делегування їм відповідного обсягу державно-владних повноважень; ці повноваження є власністю держави, що зумовлює сторони виступати від імені держави, а не від власного імені; держава не тільки делегує сторонам відносин свої повноваження, але й створює необхідний державно-правовий механізм їхньої реалізації;
- державний службовець реалізує тільки нормативно визначені державно-владні/державні повноваження. Особливість діяльності державного службовця полягає в тому, що вона має двохаспектний характер, оскільки в ній, водночас, забезпечується і державний інтерес через його державно-владні/державні повноваження, і власний інтерес, оскільки, реалізуючи державно-владні/державні повноваження, державний службовець при цьому здійснює службу кар'єру;
- змістом діяльності державного службовця є реалізація прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, тобто суспільства, якому він і присягає. Важливим аспектом діяльності державного службовця є те, що, перебуваючи на службі у держави, він повинен забезпечувати реалізацію й охорону прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб;
- за порушення своїх службових обов'язків державний службовець несе юридичну відповідальність перед державою. У разі неправомірної поведінки державного службовця щодо своїх службових обов'язків він притягується до юридичної відповідальності, яка встановлюється державою, забезпечується державою і гарантується державою. Отже, юридична відповідальність державного службовця перед суб'єктом призначення (державним органом або його керівником) – це відповідальність перед державою, оскільки державний орган є структурним елементом держави.

Таким чином, публічний характер діяльності державного службовця, відносини, що виникають під час здійснення цієї діяльності, безперечно, мають регламентуватися нормами публічних галузей права і, перш за все, нормами адміністративного права.

Вирішення питання щодо галузевої належності суспільних відносин, які виникають у сфері державної служби, є неможливим без дослідження особливостей цих відносин. Оскільки суспільні відносини виникають у сфері державної служби, вони, цілком логічно, набувають ознак цього виду діяльності. З огляду на те, що це не просто служба (громадська, політична, релігійна тощо), а служба державна, тобто служба від імені держави, за участі держави, для держави і суспільства, відносини є державно-службовими. Таким чином, першопричина віднесення суспільних відносин, які виникають у сфері державної служби, до адміністративного права передбачена самою державною службою і державно-службовими відносинами.

Оскільки державна служба безпосередньо пов'язана з діяльністю державних органів і, у переважній більшості, органів державної виконавчої влади, державно-службові відносини характеризуються рядом ознак, які відрізняють їх від трудових правовідносин, зокрема:

- державно-службові відносини – це правовідносини, для яких застосовується, переважно, метод нормативного регулювання, тобто застосування законів і підзаконних нормативно-правових актів. Натомість, метод договірної регулювання, який є основним у трудовому праві, щодо державно-службових відносин застосовуватися не може, оскільки ці відносини виникають під час реалізації публічного, а не приватного інтересу, тобто вони виникають у сфері функціонування державних органів та їхніх посадових осіб, стосовно яких діє принцип «дозволено тільки те, що передбачено законодавством»;
- державно-службові відносини – це «владовідносини», тобто їх учасники є юридично нерівними, оскільки однією зі сторін завжди є державний орган або посадова особа – «суб'єкт призначення», якого наділено певними державно-владними повноваженнями щодо іншої сторони, яка, у свою чергу, підпорядкована першій і зобов'язана виконувати всі її приписи і розпорядження, за винятком випадків, передбачених чинним законодавством. Таким чином, державний службовець завжди знаходиться у службовій підлеглих від суб'єкта призначення, що є однією з ознак інституту державної служби як ієрархічної системи;
- державно-службові відносини – це статусні службові відносини, тому що вони визначають правовий статус (правове становище) державних службовців. Оскільки державні службовці є однією зі сторін цих відносин, чинним законодавством вони наділяються певними правами, обов'язками і повноваженнями, і щодо них передбачаються обмеження і заборони, гарантії й умови здійснення державної служби, правовий захист і юридична відповідальність, тобто таким чином визначається їхній правовий статус;
- зміст державно-службових відносин характеризується правами й обов'язками сторін цих відносин, яким притаманний державно-владний характер, оскільки ці відносини: виникають у сфері функціонування державних органів та їх апарату; пов'язані з реалізацією державно-владних повноважень як суб'єктом призначення, так і державним службовцем, який: виступає від імені держави за дорученням держави з використанням державно-владних повноважень, які делеговані йому державою; спрямовані на забезпечення реалізації або захисту публічного інтересу (прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб); гарантуються державою, у тому числі і через державний примус; перелік прав і обов'язків сторін визначається чинним законодавством;
- державно-службові відносини є відносинами, що виникають із приводу забезпечення виконання завдань і функцій держави. Ця особливість логічно впливає з поняття державної служби (ст. 1 Закону «Про державну службу»⁴, тобто, здійснюючи цю діяльність, державний службовець вступає у відповідні правовідносини – державно-службові відносини, для: реалізації не своїх власних, а публічних інтересів, не своїх власних, а державно-владних повноважень, не від свого імені, а від імені держави. Тільки держава безпосередньо або опосередковано, через чинне законодавство, визначає статус державного службовця: завдання і функції, права й обов'язки, повноваження й обмеження, тобто без такого визначення фізична особа не володіла б статусом державного службовця. З іншого боку, саме державний службовець забезпечує реалізацію завдань і функцій держави, оскільки це є його основним призначенням і без нього реалізація завдань і функцій держави була б просто неможливою. Таким чином, для кар'єрних правовідносин характерним є те, що державний службовець забезпечує досягнення своїх суб'єктивних інтересів, забезпечуючи, при цьому, реалізацію публічних інтересів;
- державно-службові відносини характеризуються тим, що їх обумовлює наявність обов'язкових сторін, якими є: суб'єкт призначення – державний орган або його апарат (посадова особа), з одного боку, і державний службовець – з іншого. Відсутність хоча б однієї із зазначених сторін свідчить про відсутність державно-службових відносин. Винятком із цього положення є державно-службові відносини, які виникають у разі набуття особою статусу державного службовця, коли замість державного службовця стороною цих відносин є громадянин, який претендує на посаду державного службовця, тобто його можна розглядати як кандидата на державну службу;
- для державно-службових відносин характерним є те, що вони можуть виникати, змінюватися й припинятися за ініціативи однієї зі сторін: або суб'єкта призначення, або державного службовця, тобто вони можуть реалізуватися так: а) державний орган або його апарат (посадова особа) – державний службовець; б) державний службовець – державний орган або його апарат (посадова особа).

⁴ Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

Для виникнення таких правовідносин згода іншої сторони є необхідною тільки у тому разі, коли це передбачено чинним законодавством;

- державно-службові відносини – це відносини довіри і відданості державного службовця. Ця ознака логічно випливає із двоєдиної сутності державного службовця, який, з одного боку, перебуває на службі у держави, тобто є слугою держави (виконує державну посаду, наділений державними повноваженнями, виступає від імені держави, захищається державою, одержує зарплату від держави тощо), є підвідомчим відповідним владним суб'єктам, а з іншого – здійснює свою діяльність заради суспільства (народу України), якому присягав. Таким чином, державний службовець у випадках, передбачених чинним законодавством, має право не виконувати окремих розпоряджень безпосередніх керівників, які мають характер незаконних і суперечать інтересам народу. Водночас, це положення не поширюється на випадок протиріч між інтересами держави та інтересами державного службовця, оскільки для державної служби важливим є принцип пріоритету державних інтересів;
- державно-службові відносини, переважно, є субординаційними відносинами, оскільки виникають вони у сфері державної служби, яка, за свою сутність, є ієрархічною системою (ієрархія державних органів, ієрархія державних посад), тобто системою, для якої, насамперед, характерними є влада і підпорядкування.

Як уже зазначалося, державно-службові відносини – це правовідносини, оскільки вони регламентуються нормами права, переважно, нормами адміністративного права, тобто, має місце адміністративно-правове регулювання державної служби. Зазначене зумовлює необхідність дослідження особливостей цього регулювання і, насамперед, характеристики відповідних правових норм. Аналізуючи чинне законодавство про державну службу і науково-теоретичні доробки у сфері державної служби, слід виокремити такі види норм:

за функціональним призначенням:

- а) норми-принципи: визначають основоположні ідеї, настанови у сфері державної служби (ст. 3 Закону «Про державну службу»⁵, ст. 3 Закону «Про дипломатичну службу»⁶, ст. 6 Закону «Про прокуратуру»⁷ тощо). Слід зазначити, що норми-принципи визначають основні ідеї та настанови того чи іншого виду державної служби і, водночас, є нормативним підґрунтям для виокремлення і на теоретичному, і на нормативному рівні принципів оцінювання, конкурсу, професійної підготовки державних службовців тощо;
- б) норми-дефініції: визначають поняття, що використовуються у конкретному законодавчому акті і сприяють однозначності щодо їхнього тлумачення і правозастосування. Ці норми протягом останніх десятиліть набули широкого використання, що наочно простежується у сфері державної служби. Так, у ст. 1 і 2 Закону «Про державну службу»⁸ передбачаються визначення, відповідно, двох і десяти понять, у ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України⁹, яка має назву «Визначення понять», їх налічується п'ятнадцять, ст. 1 «Визначення термінів» Закону «Про запобігання корупції»¹⁰ – сім, ст. 1 «Визначення термінів» Закону «Про дипломатичну службу»¹¹ – сім. Таким чином, норми-дефініції мають важливе значення для державно-службових відносин, оскільки сприяють уніфікації їхнього правового регулювання;
- в) норми-правила: передбачають певний порядок (процедуру) здійснення управлінських дій у сфері державної служби (конкурс, службове розслідування, призначення на посаду, щорічна оцінка

⁵ Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

⁶ Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>.

⁷ Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

⁸ Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

⁹ Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

¹⁰ Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

¹¹ Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>.

тощо). З огляду на те, що інститут державної служби характеризуються значною кількістю процедур, ці норми набувають особливого значення у регулюванні державно-службових відносин. Норми-правила передбачаються як в законах¹², так і в підзаконних нормативних актах¹³, які покликані забезпечувати реалізацію законодавчих приписів;

за змістом:

- a) матеріальні норми: більшість норм законодавчих актів про державну службу – це матеріальні норми, які визначають засадничі положення інституту державної служби, і наочним доказом цього є Закон «Про державну службу»;
- b) процедурні норми: оскільки державна служба, як управлінська сфера, характеризується процедурним аспектом, який має прояв у такому різновиді адміністративних процедур, як службові процедури. Саме службові процедури забезпечують функціонування державної служби як правового інституту. Отже, наявність службових процедур свідчить про необхідність виокремлення процедурних норм, які й регламентують ці процедури. Важливо зазначити, що процедурні норми є досить розпорощеними, передбачаються різними за юридичною силою нормативними актами: законами (ст. 22, 23, 25, 26, 28, 69, 71, 72 Закону «Про державну службу»¹⁴, ст. 11 Закону «Про запобігання корупції»¹⁵, р. 3 Закону «Про дипломатичну службу»¹⁶ тощо) і підзаконними нормативними актами¹⁷ тощо) з переважанням останніх.

¹² Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>;

Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>;

Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>;

Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.

¹³ Про затвердження Порядку прийому на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Державна служба» галузі знань «Державне управління» та працевлаштування випускників : Постанова КМУ від 29.07.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main>;

Про затвердження Порядку стажування державних службовців : наказ НАДС від 03.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0439-16>;

Про затвердження Порядку обрання представників громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів та експертів до складу Комісії з питань вищого корпусу державної служби : Постанова КМУ від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/314-2016-%D0%BF>;

Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби : Постанова КМУ від 25.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF>;

Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями : Постанова КМУ від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/306-2016-%D0%BF>;

Про затвердження Порядку проведення службового розслідування Національним агентством України з питань державної служби або його територіальними органами стосовно керівника державної служби в державному органі чи державного службовця вищого органу : Постанова КМУ від 24.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393-2016-%D0%BF>;

Про затвердження Порядку атестації осіб, які претендують на вступ до державної служби, щодо вільного володіння державною мовою : проект постанови КМУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nads.gov.ua/page/proekt-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-zatverdzhennya-tyrovuh-vumog-do-profesinyoi>.

Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : наказ НАДС від 05.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16>.

¹⁴ Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

¹⁵ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

¹⁶ Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>.

¹⁷ Про затвердження Порядку прийому на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Державна служба» галузі знань «Державне управління» та працевлаштування випускників : Постанова КМУ від 29.07.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main>;

Про затвердження Порядку стажування державних службовців : наказ НАДС від 03.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0439-16>;

Про затвердження Порядку обрання представників громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів та експертів до складу Комісії з питань вищого корпусу державної служби : Постанова КМУ від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/314-2016-%D0%BF>;

Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби : Постанова КМУ від 25.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF>;

Як уявляється, такий підхід є певною мірою неправомірним, оскільки основоположні процедурні норми, що регламентують державно-службові відносини, мають передбачатися у законах, будь-то закон чи кодекс;

за способом впливу на поведінку державних службовців: регулятивні й охоронні. Перші передбачають відповідну обов'язкову вказівку, команду, установку шляхом визначення прав і обов'язків суб'єкта призначення і державного службовця як сторін державно-службових відносин. Важливим є те, що ці права й обов'язки мають кореспондуватися між собою, тобто праву державного службовця кореспондується обов'язок суб'єкта призначення і навпаки. Другі спрямовані на захист урегульованих державно-службових відносин від посягань, тобто забезпечують відповідність цих правовідносин тим вимогам, які передбачаються регулятивними нормами;

за сферою дії:

- а) норми загальної дії характеризуються тим, що вони поширюються на всю державну службу (адміністративну, спеціалізовану і мілітаризовану) і передбачаються у ст. 3, 8, 19, 24, 36, 38, 55, 92, 106 Конституції України¹⁸, Кодексі адміністративного судочинства України¹⁹, Законі України «Про запобігання корупції»²⁰;
- б) норми обмеженої дії поширюються на окремі види або підвиди державної служби, тобто мають видовий характер і передбачаються як законами, так і підзаконними нормативно-правовими актами. Так, адміністративна державна служба регулюється нормами, передбаченими Законами «Про державну службу»²¹, «Про Кабінет Міністрів України»²², «Про центральні органи виконавчої влади»²³, Постановами Кабінету Міністрів України²⁴ тощо; спеціалізована державна служба – Митним кодексом України²⁵, Законами України «Про Національну поліцію»²⁶,

Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями : Постанова КМУ від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/306-2016-%D0%BF>;

Про затвердження Порядку проведення службового розслідування Національним агентством України з питань державної служби або його територіальними органами стосовно керівника державної служби в державному органі чи державного службовця вищого органу : Постанова КМУ від 24.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393-2016-%D0%BF>;

Про затвердження Порядку атестації осіб, які претендують на вступ до державної служби, щодо вільного володіння державною мовою : проект постанови КМУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nads.gov.ua/page/proekt-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-zatverdzhennya-typovuh-vymog-do-profesinyoi>.

Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : наказ НАДС від 05.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16>.

¹⁸ Конституція України. Зі змінами, внесеними Законом України від 08.12.2004 р. № 2222-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

¹⁹ Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

²⁰ Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

²¹ Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

²² Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.

²³ Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.

²⁴ Про затвердження Положення про роботу Конкурсної комісії Національного агентства України з питань державної служби відбору виконавців державного замовлення на підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Управління та адміністрування» та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : наказ НАДС від 16.01.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0199-16>;

Про затвердження Порядку визначення спеціальних вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В» : наказ НАДС від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0647-16>;

Про затвердження Порядку організації і проведення тренінгів для державних службовців, які займають посади державної служби категорії «А» : Постанова КМУ від 23.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/536-2016-%D0%BF>.

²⁵ Митний кодекс України від 13.03.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

²⁶ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

«Про прокуратуру»²⁷, «Про дипломатичну службу»²⁸, Постановами Кабінету Міністрів України тощо;

- в) норми локальної дії передбачаються у: службових і посадових інструкціях; нормативних розпорядженнях місцевих органів виконавчої влади з питань державної служби; кваліфікаційних вимогах щодо претендентів на заміщення вакантної посади у місцевому органі виконавчої влади тощо. Важливо зазначити, що цей перелік стосується тільки адміністративної державної служби, оскільки для спеціалізованої і мілітаризованої державної служби і посадові інструкції, і кваліфікаційні вимоги передбачаються відповідними центральними органами виконавчої влади.

Анотація

Стаття присвячена характеристиці державно-службових правовідносин, які виникають у сфері державної служби. Особливу увагу приділено аналізу особливостей державно-службових відносин, як одного із основних критеріїв державно-службового права. Зроблено акцент на їх публічно-правовому змісті. Надано характеристику норм, які регламентують державно-службові відносини.

Summary

The article is devoted to the characteristics of state-service legal relations that arise in the field of civil service. A particular attention is paid to the analysis of features of state-service relations, as one of the main criteria of public service law. Attention is paid to their publicly legal content. The characteristic of norms regulating state-service relations is given.

Використана література:

1. Бахрах Д.Н. Государственная служба в Российской Федерации. – Екатеринбург, 1995.
2. Битяк Ю.П. Державна служба в Україні : організаційно-правові засади : [монографія] / Ю.П. Битяк. – Х. : Право, 2005. – 304 с.
3. Габричидзе Б.Н., Чернявский А.Г. Служебное право : [учебник]. – М. : Издат.-торг. корпорация «Дашков и К°», 2003. – 620 с.
4. Іншин М.І. Правове регулювання службово-трудоових відносин в Україні : [монографія] / М.І. Іншин. – Х. : Вид-во НУВС, 2004. – 337 с.
5. Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Публічна служба в Україні : [підручник]. – О. : Фенікс, 2009. – 688 с.
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Конституція України. Зі змінами, внесеними Законом України від 08.12.2004 р. № 2222-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Малиновський В.Я. Державна служба: теорія і практика : [навч. посіб.]. – К. : Атіка, 2003. – 160 с.
9. Манохин В.М. Служба и служащий в Российской Федерации: правовое регулирование. М. : Юристъ, 1997. – 296 с.
10. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
11. Ноздрачев А.Ф. Государственная служба : [учебник]. – М. : Статут, 1999. – 592 с.
12. Овсянко Д.М. Государственная служба Российской Федерации : [учебник]. – М. : Юрист, 1996.
13. Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями : Постанова КМУ від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/306-2016-%D0%BF>.
14. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

²⁷ Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

²⁸ Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>.

15. Про дипломатичну службу : Закон України від 20.09.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>.
16. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
17. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : наказ НАДС від 05.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16>.
18. Про затвердження Положення про роботу Конкурсної комісії Національного агентства України з питань державної служби відбору виконавців державного замовлення на підготовку магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Управління та адміністрування» та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : наказ НАДС від 16.01.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0199-16>.
19. Про затвердження Порядку атестації осіб, які претендують на вступ до державної служби, щодо вільного володіння державною мовою : проект постанови КМУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nads.gov.ua/page/proekt-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-zatverdzhennya-typovyh-vymog-do-profesinyoi>.
20. Про затвердження Порядку визначення спеціальних вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В» : наказ НАДС від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0647-16>.
21. Про затвердження Порядку обрання представників громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів та експертів до складу Комісії з питань вищого корпусу державної служби : Постанова КМУ від 06.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/314-2016-%D0%BF>;
22. Про затвердження Порядку організації і проведення тренінгів для державних службовців, які займають посади державної служби категорії «А» : Постанова КМУ від 23.08.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/536-2016-%D0%BF>.
23. Про затвердження Порядку прийому на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Державна служба» галузі знань «Державне управління» та працевлаштування випускників : Постанова КМУ від 29.07.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/main>.
24. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби : Постанова КМУ від 25.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF>.
25. Про затвердження Порядку проведення службового розслідування Національним агентством України з питань державної служби або його територіальними органами стосовно керівника державної служби в державному органі чи державного службовця вищого органу : Постанова КМУ від 24.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393-2016-%D0%BF>.
26. Про затвердження Порядку стажування державних службовців : наказ НАДС від 03.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0439-16>.
27. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-18>.
28. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
29. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
30. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>.
31. Служебное право (Государственная гражданская служба) : [учеб. пособ.] / общ. ред. И.Н. Барциц. – М. : ИКЦ «МарТ», 2007. – 480 с.
32. Старилев Ю.Н. Служебное право : [учебник]. М. : Изд-во БЕК, 1996. – 698 с.

Nataliia Panova,

*Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,
Kyiv Institute of Intellectual Property and Law
National University "Odessa Law Academy"*